

Finansal Okuryazarlık Seviyesinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Batı Akdeniz Girişimcileri Üzerine Bir Araştırma¹

Funda KIRAN*, Özlem ÇETİNKAYA BOZKURT**

ÖZ

Amaç: Batı Akdeniz bölgesinde faaliyet gösteren girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespiti ve demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırma durumunun saptanması amaçlanmıştır.

Yöntem: Olasılıklı olmayan örneklem yöntemiyle seçilen 324 katılımcıdan anket tekniği kullanılarak elde edilen veriler fark testleri ile sınanmıştır.

Bulgular: Girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyesinin nispeten yüksek olduğu saptanmış olup cinsiyetin, yaşın, eğitimin, gelir seviyesinin ve girişimci olarak faaliyet gösterilen yılın finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırdığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Girişimcilerin finansal okuryazarlık konusunda nispeten iyi olduğu görülürken bazı girişimcilerin oldukça düşük puan aldıkları da saptanmıştır. Bu problemin çözülmesi üzerine bazı eğitimlerin verilmesi, girişimcilere simülasyon kullanımının teşvik edilmesi girişimcilerin başarısı üzerinde rol oynayacağı düşünülmektedir.

Özgün Değer: Literatürde girişimcilerdeki finansal okuryazarlık çalışmalarının oldukça az olması sebebiyle çalışma ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Girişimci

JEL Sınıflandırması: L26, G11, B26, D53

Investigation of Financial Literacy Level According to Demographic Variables: A Research on Western Mediterranean Entrepreneurs

ABSTRACT

Purpose: This study aims determining Western Mediterranean region entrepreneurs' financial literacy levels and financial literacy level's change according to demographic variables.

Methodology: The data obtained using the questionnaire techniques from 324 participants selected by non-probable sampling method were tested with difference tests.

Findings: It is found that the level of financial literacy of entrepreneurs is relatively high and gender, age, education, income and year of activity as an entrepreneur differentiate the financial literacy level.

Practical Implications: Entrepreneurs were found to be relatively good at financial literacy, but some of them have very low scores. It is thought that giving some trainings on solving this problem and encouraging the use of simulations to entrepreneurs will play a role on the success of entrepreneurs.

Originality: Due to the limited number of studies on entrepreneurs' financial literacy in the literature, the study contributes to the relevant literature.

Keywords: Financial Literacy, Entrepreneur

JEL Codes: L26, G11, B26, D53

1 Bu çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek Lisans Programında Doç. Dr. Özlem ÇETİNKAYA BOZKURT danışmanlığında yürütülerek Funda KIRAN tarafından yazılan ve 20/06/2019 tarihinde savunulan " *Finansal Okuryazarlık, Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Karşı Tolerans İlişkisi: Batı Akdeniz Girişimcileri Üzerine Bir Araştırma*" başlıklı tezden üretilmiştir.

* Arş. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Burdur, Türkiye, fkiran@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6456-2497

** Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Burdur, Türkiye, ozlemcetinkaya@mehmetakif.edu.tr, ORCID:0000-0002-6218-2570

1. Giriş

Günümüzde yaşam şartları değişmekte, finans dünyası gelişmekte ve finansal ürün ve hizmetler karşısında tüketici daha da zorlanmaya başlamaktadır. Finansal ürünlerin somut ürün ve hizmetlere göre daha karmaşık bir yapıya sahip olması, risk ve getirinin hizmeti sunan tarafından tam olarak açıklanmama olasılığı, kapsam ve koşulların sıkışık ve küçük harflerle tüketicilerin dikkatini çekmeyecek şekilde sunulması, finansal kuruluşların reklamlar ve pazarlama tekniklerini kullanarak tüketiciyi etkileme gücü ve tüketicinin bilgi yönünden dezavantaja sahip olması gibi nedenler tüketicinin finans ile mevcut olan problemlerini büyütmektedir. Bu problemlerin azalmasının ve tüketicilerin korunmasının bir yolu ise tüketicilerin finansal okuryazarlık seviyelerini arttırmaktan geçmektedir. Finansal okuryazarlık bireylerin daha fazla gelir elde edebilmesinde, borç alırken akıllıca davranmasında ve borçlarını yönetebilmesinde, finansal hedefler belirlemede ve hedeflerinde gerçekçi davranmasında (Gökmen, 2012: 47), borsaya katılım sağlanmasında (Lusardi, 2008: 2; Gökmen, 2012: 47), finansal ürün seçerken bilinçli kararlar almasında (European Commission'dan aktaran Er vd. 2014: 117), riskleri ölçmesinde (European Commission'dan aktaran Er vd., 2014: 117), finansal planlama ve bütçeleme yapmasında (Gökmen, 2012: 47), bireysel tasarrufların arttırılmasında (Altıntaş, 2009: 152; Gökmen, 2012: 47), tüketici haklarının bilinmesinde (Gökmen, 2012: 47), kriz ortamından daha az seviyede etkilenmesinde (Er vd., 2014: 115) rol oynamaktadır. Ayrıca bireylerdeki bu bilinç finansal sistemi ve ekonomiyi de etkilemektedir. Finansal okuryazar olan kişiler, piyasada daha etkin firmaların varlığını sürdürmelerine (Bay vd., 2014: 37; Jariwala ve Sharma, 2011), kaynakların tahsisini etkileyerek devletlerin büyüme potansiyellerine (Widdowson ve Hailwood, 2007: 37-38), iktisadi dalgalanmaların azalması yoluyla finansal piyasa araçlarının gelişmesine (Jariwala ve Sharma, 2011) ve kurumsal yönetişimin yaygınlaşmasına katkıda bulunacaktır (Bay vd., 2014: 37). Finansal okuryazar olmanın tüketiciler açısından birçok faydası bulunmaktadır. Örneğin; finansal okuryazarlar finansal karar alma sürecini izleyerek hem tasarruf hem de borçlanma kararlarında bireysel refahlarını arttırabilirler, kredi kartı kullanımında daha bilinçli davranabilirler (İçke, 2017: 21-22), dolandırılma durumunu farkedebilirler, yatırımlarını çeşitlendirebilirler, sıkıntılı günlere karşı tedbirli davranabilirler ve krizlerden daha az etkilenirler (Gökmen, 2012: 45-46). Tüketiciler açısından faydaları bu düzeyde olunca konu girişimciler için değerlendirildiğinde daha da

mühim bir mesele ve hatta gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Yapmış olduğu yeniliklerle, sağladığı istihdamla, ekonomiye katkısıyla çevresini etkileyen bir girişimcinin vermiş olduğu finansal kararlarda bilinçli hareket etmemesi tüketicilerin kararlarına nazaran daha yıkıcı sonuçlar doğuracaktır. Finansal okuryazarlık yetisi girişimcilerde görülen ve literatürde yer etmiş hataların azaltılmasında yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmada mevcut durumu görmek adına girişimcilerdeki finansal okuryazarlık düzeyinin tespiti üzerine durulmuş ve bazı demografik özelliklerin farklılaştırma durumu araştırılmıştır. Girişimciler üzerinde hazırlanan bu çalışmanın literatürdeki eksikliği doldurması beklenmektedir.

Araştırmada öncelikle kavramlardan kısaca bahsedilecektir. Ardından araştırmanın önemi, amacı, veri toplama aracı, örnekleme, hipotezleri ve modeli sunulacaktır. Toplanan veriler doğrultusunda ulaşılan istatistiki bilgiler ve yapılan analiz sonuçlarının aktarıldığı çalışma, sonuçların tartışıldığı ve önerilerin sunulduğu bölümle sona erecektir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Finansal Okuryazarlık Kavramı

Finansal okuryazarlık kavramı tam olarak kendini kabul ettirebilmiş değildir. Öyle ki finansal okuryazarlık ismi dahi ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Her ne kadar kavram; ABD, Avusturya ve diğer bazı ülkelerde finansal okuryazarlık (financial literacy) olarak kabul edilmiş olsa da, İngiltere ve Kanada'da finansal yeterlilik (financial capability) ismi tercih edilmektedir. Ayrıca finansal farkındalık (financial awareness) veya ekonomi yazarlığı (economy literacy) kavramlarının da yazarlar veya kurumlar tarafından kullanıldığı görülmektedir (Kaderli vd.'den aktaran Dağdelen, 2017: 3). Kavramın tam olarak literatüre yerleşmediği düşünüldüğünde standart bir tanımdan da bahsetmek olası değildir. Bu doğrultuda finansal okuryazarlığın anlaşılması üzerine çalışmalar yapılmış ve farklı tanımlamalar oluşturulmuştur. Mason ve Wilson (2000: 31) kavramın doğru tanımlanmasının önemi üzerinde durmuş ve finansal okuryazarlığın artırılmasında öncelikli olanın kavramın ne anlama geldiğini tam olarak özümsemek olduğunu belirtmiştir. Mason ve Wilson finansal okuryazarlığı bireylerin finansal karar alma sürecinde olası finansal sonuçları tespit etme, bilgi toplama, durumu anlama ve değerlendirme yapma yetisi olarak tanımlamıştır. Mandell (2006: 2) ise kavramı, insanların kendi menfaatleri için vermeleri gereken finansal kararlarda bilmesi

zorunlu olan bilgi olarak ele almıştır. Schagen ve Lines (1996: 91) finansal okuryazarlık kavramının finansal planlama, problem çözme ve karar verme yetenekleri üzerine kurulduğunu dile getirmişlerdir. Huston (2010: 306) finansal okuryazarlığı "*bireysel finansman ile ilgili bilgileri kişinin ne kadar iyi anlayabildiği ve kullanabildiğinin göstergesi*" olarak tanımlamıştır. Finansal okuryazarlığı pek çok yönüyle inceleyen ve bu konu hakkında önemli çalışmaları bulunan Lusardi (2008) ise finansal okuryazarlığı basit ve ileri düzey finansal okuryazarlık olarak ikiye ayırmıştır. Lusardi'ye göre basit düzeyde finansal okuryazarlık temel ekonomik kavramlar bilgisi, temel finansal sayısal işlemlerde yeterlilik ve risk çeşitlendirme bilgisini kapsarken, ileri düzey finansal okuryazarlık risk ve getiri ilişkisi, tahvillerin, yatırım fonlarının ve hisse senetlerinin işleyişi, temel varlık fiyatlandırması, uzun dönem getiriler, dalgalanmalar gibi bilgileri içermektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Sezici ve Çelikkol, 2016: 421) tanımı ise şu şekildedir; "*Bir bireyin kişisel bütçesini yönetme sürecinde etkin ve bilinçli kararlar alabilmesini sağlayan temel finansal bilgiye sahip olması ve bu kararları uygulayarak bireysel ve toplumsal finansal refahı artırma yetisidir.*" Tanım incelendiğinde finansal okuryazarlık sürecinin bilgiyi anlama, yorumlama ve karar verme aşamalarını içermesinin yanında finansal kararlarla alakalı bilginin araştırılması, değerlendirilmesi ve fayda sağlayacak bir şekilde kullanılması aşamalarını da içerdiği görülmektedir.

Bütün tanımlar ele alındığında finansal okuryazarlık; bireylerin bütçelerini yönetebilmek adına araştırma yaparak gerekli bilgiyi toplayabilme, bu bilgiyi değerlendirerek durumu idrak edebilme, olası sonuçlara göre gelecekle alakalı tahminlerde bulunabilme, ihtimallere yönelik yapmış olduğu planlama doğrultusunda uygun finansal kararlar verebilme ve beklenmeyen durumlar için de hazırlıklı olabilme yetilerinin tümü şeklinde açıklanabilir.

2.1.1. Demografik özellikler ve finansal okuryazarlık

Yapılan birçok çalışma cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş gibi sosyo-demografik özelliklerin kişilerdeki finansal okuryazarlık seviyeleri üzerinde rol oynadığını doğrulamaktadır. Örneğin; erkeklerin finansal okuryazarlık seviyesi kadınların finansal okuryazarlık seviyesine göre daha yüksektir (Lusardi ve Mitchell, 2007: 19; Lusardi ve Mitchell 2008; Lusardi ve Mitchell, 2006; Van Rooji vd., 2011; Lusardi ve Mitchell, 2011; Markovich ve DeVaney, 1997; Chen ve Volpe, 1998; Lusardi vd., 2010). Bu doğrultuda oluşturulan hipotez şu şekildedir:

H₁: Girişimcilerin cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.

Lusardi ve Mitchell (2007), Lusardi ve Mitchell (2011) ve Chen ile Volpe (1998) çalışmalarında yaş ve finansal okuryazarlık arasında bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadırlar. Yapılan çalışmalarda yaşça büyük bireyler gençlere göre daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Bu çalışmalar doğrultusunda H₂ hipotezi oluşturulmuştur.

H₂: Girişimcilerin yaş grupları ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.

Literatürdeki çalışmalara göre eğitim düzeyi yüksek bireylerin finansal okuryazarlık seviyesi eğitim seviyesi düşük bireylere göre daha yüksektir (Lusardi ve Mitchell, 2007: 19; Campbell, 2006: 1590; Jorgensen, 2007: 40). Bu bulgular doğrultusunda oluşturulan hipotez şu şekildedir.

H₃: Girişimcilerin eğitim düzeyi ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.

Zenginlik ve servet; yapılan birçok çalışmada finansal okuryazarlık seviyesi ile ilişkilendirilmiştir (Campbell, 2006: 1590; Davies ve Lea, 1995; Lachance ve Choquette-Bernier 2004; Jorgensen, 2007). Fakat ilişkinin yönünde bir fikir birliği mevcut değildir. Bireylerin kişiliği ve finansa karşı tutumu ilişkinin yönünü değiştirmektedir (Hayhoe, 2002).

Campbell (2006: 1590) ev sahibi olma süreçlerini incelemiş ve çalışmada verilen ekonomik kararlarda zengin bireylerin fakir bireylere göre daha az hata yapmaya meyilli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Davies ve Lea (1995) öğrencilerde kredi kartı kullanımı üzerine yapmış oldukları çalışmasında çok kullanım ve aşinalık sebebiyle zenginliğin finansal bilgiyi arttırdığını belirlemişlerdir. Geliri yüksek bireylerde finansal ürünlere ulaşma ve kullanma zorluğunun azaldığı görülmüştür (SPK, 2012: 3). Ayrıca bilgi ile birlikte zenginlik ve servetin borsaya katılım oranlarını farklılaştırdığı saptanmıştır (Van Rooij vd., 2011: 461). Literatürde Türkiye’de de finansal okuryazarlık ile gelir düzeyi arasında ilişkiyi doğrulayan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; 2012 yılında Dünya Bankasının 12 ülkede yürüttüğü araştırma sonucunda Türkiye’de bireylerin gelir düzeyi ile finansal okuryazarlığının birlikte hareket ettiği tespit edilmiştir (SPK, 2012).

Öte yandan Lachance ve Choquette-Bernier (2004) ise kısıtlı kaynağa sahip olan öğrencilerin maliyetli hata yapma lüksü olmadığı için finansal bilgi düzeylerini yüksek tutma eğilimi içerisinde olduklarını başka bir deyişle zenginlik ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında negatif bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. Literatürde yapılan çalışmalar doğrultusunda H_4 hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

H₄: Girişimcilerin gelir düzeyi ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.

Girişimciler iş süreçlerinde iş fikri ile ilgili uzmanlıklarını ve yaratıcılıklarını ortaya koydukları kadar finansal konularla ilgilenmeleri gerekmektedir. Girişimciler için önemsenmeyen ve arka planda bırakılan finansal konular işletmenin iflasına neden olabilmektedir. Örneğin; girişimci açısından işletmenin kurulması sırasında sıkça yapılan yanlışlardan biri sermayenin yeterli olacağına inanarak gerekenden az sermaye ile işe başlamaktır. İş idaresi profesörü Norman Scarorough “*Yola gereğinden az parayla çıkarsanız bu sizi bir daha kurtulamayacağınız bir varile sokar ve sonunda yere çakılırsınız*” diyerek sermaye ve başarı ilişkisinin önemi üzerinde durmaktadır (Sezgin, 2014: 50). Sermaye yetersizliği nedeniyle işletmeler; yatırımlarını tamamlamakta zorluklar yaşayabilmekte, düşük kapasite ile çalışmak durumunda kalabilmekte ve yüksek faiz oranlarında borçlanabilmektedirler (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 19). Yetersiz sermaye gibi düzensiz para akışı da işletmeleri iflasa götürmektedir. Ödemelerde gerekli olan nakitin zamanında girişimciye ulaşmaması işletmenin varlığını tehlikeye atacaktır (Sezgin, 2014: 51). İşletmelerin başarısız olmasının bir diğer nedeni de işletmenin kurulumundan sonra yaşanan finansal plansızlıklardır. Kaynaklar ile varlıkların arasındaki ilişkinin göz ardı edilmesi, firmanın kontrolsüz büyümesi nedeniyle yüksek borçlar altında ezilmesi, yükümlülüklerin karşılanması için gereken önemin gösterilmemesi sonucu yaşanan itibar kaybı, işletme fonksiyonları arasında gerekli eşgüdümün sağlanmaması, talepler düşünülmeden kredili satışların genişletilmesi, ürün veya hizmetlerin tek veya az sayıda firmaya satılması gibi finansal planlama hataları sıkça görülmektedir (Kinay, 2006: 80). Bu problemlerin ortaya çıkmasıyla girişimciler çözüm yolları arayacak ve bilgi birikimlerini arttıracaktır. En nihayetinde; geçmişte karşılaşılan olay veya durumlar sonucunda elde edilebilen deneyimler ile birlikte desteklendiğinde girişimci problemleri pratik bir şekilde çözebilecek ve

işletmesini yeni veya beklenmeyen durumlara karşı uyarlayabilecektir. Bu birleşim ve kazanımlar da işletmenin başarılı olmasında önemli rol oynayacaktır (Küçük'ten aktaran Büber, 2011: 23). Dolayısıyla girişimcilerin faaliyet gösterdikleri yıl sayısı başka bir deyişle elde ettikleri deneyimin finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırdığı kanaati oluşmuş ve H_5 hipotezi yapılandırılmıştır.

H_5 : *Girişimcilerin girişimci olarak faaliyet gösterdikleri yıl sayısı ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.*

Kaya (2015: 180) çalışmasında finansal davranış ile çalışan sayısı arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Finansal davranış ise finansal okuryazarlığın bileşenlerinden biri olup, finansal okuryazarlık seviyesinin artmasında etkindir. Ayrıca; firma çalışan sayısının firmanın büyüklüğü konusunda da ipuçları verdiği ve firmanın büyümesiyle birlikte firmanın ilgilenmesi gereken finansal konuların da çeşitleneceği, daha fazla finansal davranışta bulunmak durumunda kalabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda kurulan hipotez şu şekildedir:

H_6 : *Girişimcilerin yanında çalışan kişi sayısı ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında fark vardır.*

2.2. Girişimci ve Girişimcilik Kavramı

Girişimcilik literatürde çok farklı yönleri ile tartışılan oldukça eski ve köklü bir kavramdır. Girişimci, bireylerin ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ve artması dolayısıyla tek başlarına ihtiyaçlarını gideremeyecek duruma gelmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Kervanlar ile birlikte yapılmış olan ticaret girişimciliğin ilk örnekleri arasında sayılırken girişimci ve girişimcilik kavramları zamanla evrilmiş ve günümüzdeki manasını kazanmıştır (Thurik ve Wenneker, 2004). Bu evrilme dolayısıyla girişimciyi tek bir tanımla anlatmak mümkün değildir.

Cantillon'a göre girişimci üretim girdilerini ve hizmetlerini gelecekte belli olacak bir bedele satmak üzere satın alan ve üreten kişidir (Çelik vd., 2013: 33). Marshall girişimciyi, sorumluluk üstlenen, işletmenin kaynaklarını ve işletme içerisindeki prosedürleri denetleyen, riski üstlenen, üretim için çaba harcayan bir yönetici ve işgören olarak görmüştür (İrmiş vd., 2010: 8). Girişimci, Titiz (1996: 15) tarafından çevreyi inceleyerek ihtiyaçları tespit edebilen, bu ihtiyaçları iş fikri-

ne çeviren, riskleri üstlenerek yaratıcı düşünen, gerekli olan kaynaklara ulaşan ve bu kaynakları bir araya getirebilen kişi olarak tanımlanmaktadır. Brenkert (2009: 450) ise girişimciyi; yenilikçi ve yaratıcı fikirleriyle ürün ve hizmetler üreten, yakaladığı fırsatları değerlendirebileceği bir kuruluş kuran veya bu ortamın sağlandığı bir kuruluş için çalışan (iç girişimcilik), faaliyetleri sırasında risk alan ve süreçte birçok engel ile karşılaşan kişi olarak yorumlamıştır. Lee ve Hsieh'e (2010: 110) göre ise girişimci, sosyal fayda yaratmak amacıyla ürün, hizmet ve prosedürlere yenilik getiren, risk alan ve piyasa koşullarını dikkate alarak güncel strateji ve politikalar üreten kişidir.

Bütün bu tanımlar dikkate alındığında girişimcilik; pazarda var olan bir sorunu veya bir ihtiyacı irdeleyerek rahatsızlıktan ziyade bir fırsat olarak değerlendirme, yenilikçi ve yaratıcı kişilik özellikleriyle çözüm önerisi getirme, işletme fonksiyonlarını birleştirerek ve risk alarak iş kurma, yönetici özelliği sayesinde hayata geçirilmiş işin sürdürülebilir olmasında etkin rol oynama, sürekli değişmeyi, gelişmeyi ve yenilenmeyi hedef alma süreçlerinin tümünü oluşturmaktadır.

2.3. Girişimcilerde Finansal Okuryazarlık Hakkında Literatür Taraması

Girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyesine dair çalışmalar literatürde çok sınırlı sayıdadır. Girişimcilik niyeti, finansal okuryazarlık ve girişimcilerde finansal okuryazarlık konularında yapılmış bazı çalışmalar Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Girişimcilik niyeti, finansal okuryazarlık ve girişimcilerde finansal okuryazarlık konularında yapılmış bazı çalışmalar

Yıl	Yazar/lar	Araştırmanın amacı	Örneklem	Bulgular
2018	Kutukız ve Özden	Kadın girişimcilerdeki finansal okuryazarlık düzeylerinin saptanması	Muğla ili Milas ilçesinde faaliyet gösteren kadın girişimciler	Kadın girişimciler finansal gelişmeleri en fazla sırasıyla internet (%29,6), gazete-dergi (%25,9) ve televizyon (%25,9) üzerinden takip etmektedir. Finansal bilgi hakkındaki sorularda en fazla doğru yanıtın dört işlem konusunda (%85,1) verildiği görülürken tüm sorular dikkate alındığında finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Son 1 yılda birikim yapan kadın girişimcilerin oranı %55,5 iken borçlanma davranışını sergileyen kadın girişimcilerin oranı %74 olduğu görülmüştür. Finansal konularda ihtiyacın bankalar (%48,1) yoluyla giderilmesi tercih edilirken, personel giderlerinin (%35,1) karlılığı en fazla etkileyen unsur olduğu görülmüştür. Karşılaşılan en büyük engelin ise sermaye yetersizliği (%51,8) olduğu dile getirilen çalışmada eğitim ve gelir düzeyinin finansal tutumu farklılaştırdığı ya da ise farklılaştırmadığı saptanmıştır.
2017	Seyrek ve Gül	Finansal okuryazarlık ile girişimcilik niyeti ve girişimciliği cazip bulma arasındaki ilişkinin belirlenmesi	Farklı fakültelerde öğrenim gören lisans öğrencileri	Finansal okuryazarlık düzeyinin girişimciliği cazip bulma değişkenini pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği saptanırken finansal okuryazarlığın girişimcilik niyeti üzerinde bir anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.
2016	Sezici ve Çelikkol	Finansal okuryazarlığı bağımlı değişken olarak ele alınarak girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi ile algılanan sosyal desteğin bu etkideki rolünün tespiti	Lisans öğrencileri	Çalışmada finansal okuryazarlık ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilirken algılanan sosyal desteğin tam aracılık rolü saptanmıştır.

3. Araştırma Metodolojisi

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Batı Akdeniz bölgesinde faaliyet gösteren girişimcilerin finansal okuryazarlık ve finansal okuryazarlık seviyesini oluşturan finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış seviyelerini tespit ederek finansal okuryazarlık düzeyinin farklı demografik özellikler açısından farklılaşp farklılaşmadığının saptanması amaçlanmıştır. Literatürde girişimcilerdeki finansal okuryazarlık seviyesi hakkında yapılan çalışmanın oldukça az olması sebebiyle çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanmıştır. Finansal okuryazarlık seviyesi hakkında bilgi almak amacıyla OECD tarafından oluşturulan 2015 OECD / INFE Finansal Okuryazarlığı ve Finansal Katılımı Ölçme Aracı (2015 OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion) çalışmasından yararlanılmış ve katılımcılara ayrıca demografik özellikleri hakkında sorular yöneltilmiştir.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Batı Akdeniz Bölgesi'nde yani Antalya, Burdur ve Isparta illerinde faaliyet gösteren ve ticaret odası mensubu 42.199 girişimci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. 2018 yılı verileri doğrultusunda Antalya'da 33.734, Burdur'da 2.759 ve Isparta'da 5.706 kayıtlı girişimci bulunmaktadır. Araştırmada olasılıklı olmayan örneklem tekniklerinden kota örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kasım 2018 ile Nisan 2019 tarihleri arasında yüzyüze görüşme, çevrimiçi anket formu ve e-posta aracılığı Antalya'dan 267, Burdur'dan 23 ve Isparta'dan 44 toplamda 334 anket toplanmıştır. 10 ankette eksik verinin bulunma sebebiyle araştırma kapsamında çıkarılmıştır. 324 anket araştırmaya dahil edilmiş ve analizler gerçekleştirilmiştir. Evren sayısı 500.000 ve üzerinde seçilecek yeterli örneklem sayısı 381'dir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 132). Bu doğrultuda araştırma örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu düşünülmektedir.

Örnekleme dair bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır. Tablo 2'ye göre örnekleme erkeklerin sayısal üstünlüğü mevcuttur. Örneklemin yaklaşık %65'i 20-40

yaş aralığındadır. Ortaöğretim mezunu katılımcılar örneklemin yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Tek başına çalışan girişimciler örneklemin yaklaşık yarısını ifade etmektedir. Örneklemin yaklaşık %40'ının girişimci olarak deneyim süresi 1 yılın altındadır. 5000 TL altında gelire sahip katılımcılar %80'lik dilimini oluşturmaktadır.

Tablo 2. Örneklemin demografik değişkenler göre dağılımı

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde (%)	Girişimci olarak faaliyette bulunulan yıl		Yüzde (%)
			Sıklık	Yüzde (%)	
Kadın	119	36,7	1 yıldan az	132	40,7
Erkek	205	63,3	1-3 yıl	66	20,4
			4-6 yıl	60	18,6
Yaş grubu	Sıklık	Yüzde (%)			
20 yaş ve altı	10	3,1	7-9 yıl	23	7,0
20-30	111	34,3	10 yıl ve üzeri	43	13,3
31-40	103	31,8	Gelir durumu		Yüzde (%)
41-50	70	21,6	5.000 TL altı	250	77,2
50 yaş üstü	30	9,2	5.000 TL – 10.000 TL	50	15,4
Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde (%)	10.001 TL – 20.000 TL	10	3,1
İlköğretim	41	12,7	20.000 TL üstü	14	4,3
Ortaöğretim	155	47,8	Çalışan sayısı		Yüzde (%)
Üniversite	114	35,2	Sadece kendim	139	42,9
Lisansüstü	14	4,3	1-10	115	35,5
			11-50	26	8,0
			51-250	20	6,2
			251 ve üstü	24	7,4

3.4. Güvenilirlik Çalışması

Girişimcilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ölçülürken finansal bilgi ve finansal davranış sorularına verilen cevaplar doğru ya da yanlış olmasına göre 0-1 şeklinde ikili kodlanmıştır. Finansal tutum sorunlarında ise (1- Tamamıyla katılıyorum... 5- Tamamıyla katılmıyorum) 5'li Likert yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultu-

da hem ikili hem de Likert tarzı sorular için kullanılan Cronbach Alfa Katsayısı dikkate alınmıştır. Analiz sonucunda güvenilirlik katsayısı ise 0,56 olduğu saptanmış olup düşük güvenilirlik seviyesi ile çalışmaya devam edilmiştir (Kalaycı, 2005: 405)

3.5. Geçerlilik Çalışması

İlk olarak değişkenlerin faktör analizine uygunluğu ve ifadelerin homojenliği test edilmiştir. Bu amaçla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ve Barlett Küresellik Testi kullanılmıştır. Bu analizde KMO değerinin en az 0,60 olması beklenirken, Barlett Küresellik Testi sonucunun anlamlı olması ($p < 0,05$) gerekmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 319). Analiz sonucunda KMO değerinin 0,73 ve Barlett Küresellik Testi sonucunun anlamlı olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle örneklem faktör analizi için yeterli, değişkenler arası ilişkilerin oluşturduğu matris anlamlı ve veriler faktör analizi için uygundur. Ardından maddeler açıklayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiştir. Sekiz madde faktör yükünün düşük olması nedeniyle analiz kapsamından çıkarılmıştır. Finansal bilgi boyutunda beş, finansal tutum boyutunda üç ve finansal davranış boyutunda dört ifade ile analizler gerçekleştirilmiştir.

3.6. Normallik Testi

Verilerin normal dağılımını incelemek amacıyla ilk olarak sosyal bilimlerde kullanılan Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Bu testte normal dağılımın kabulü için p değerinin 0,05'ten büyük olması gerekmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 218). Fakat yapılan analiz sonuçları 0,05 değerinin altında kalmıştır. Ardından ikinci yöntem olan Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) katsayıları incelenmiştir. Verinin normalliğe yakın bir dağılıma sahip olabilmesi için bu değerlerin +1,5 ve -1,5 arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Analiz sonucunda ulaşılan çarpıklık ve basıklık değerleri sırasıyla -0,53 ve -0,57 şeklindedir (Tablo 3). Bu doğrultuda verilerin normal dağıldığı varsayımı doğrulanmış olup, çalışmada yapılacak analizlerin parametrik testlere uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Normallik testi sonuçları

Finansal okuryazarlık	İstatistik	Standart sapma
<i>Basıklık</i>	-,528	,135
<i>Çarpıklık</i>	-,569	,270

4. Araştırmanın Bulguları

4.1. Girişimcilerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Bilgi, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Bulguları

Araştırmada finansal okuryazarlık bilgi seviyesini ölçmek amacıyla OECD/INFE'nin (2015) finansal okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Ölçme aracı finansal bilgi puanını belirlemek amacıyla katılımcılara; bölme işlemi (1 soru), paranın zaman değeri (1 soru) ve faiz (3 soru) konularında sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar, soruları doğru yanıtlaması durumunda "1" puan almakta iken yanlış cevap "0" puan olarak değerlendirilmiştir. Puanların toplamı ise finansal bilgi skorunu oluşturmaktadır. Finansal tutum ise katılımcıların para-birikim ilişkisini sorgulayan 3 soru ile ölçülmektedir. Verilen ifadeler 1 (tamamıyla katılıyorum) ile 5 (tamamıyla katılmıyorum) arasında yanıt veren katılımcıların finansal tutum puanı bu sorulara verilen puanların ortalaması alınarak saptanmaktadır. Finansal davranış seviyesinin ölçülmesinde satın alma süreci (1 soru), zamanında fatura ödeme (1 soru), finansal durumun takibi (1 soru) ve uzun dönem finansal hedefler (1 soru) konularında sorular bulunmaktadır. Bu kısımdaki sorular ve puanlandırma şu şekildedir. 1 (her zaman yaptığınız) ile 5 (hiç yapmadığınız) arasında değişen bir skalaya göre değişiklik gösteren satın alma süreci, zamanında fatura ödeme, finansal durumun takibi, uzun dönem finansal hedefler hakkındaki sorularda 1 ve 2 seçeneğini işaretleyen katılımcılara 1 puan verilirken; 3, 4 ve 5 seçeneklerini işaretleyen katılımcılara 0 puan verilmiştir. Verilen puanların toplamı ise finansal davranış skorunu oluşturmaktadır.

Finansal okuryazarlık puanı ise finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış puanlarının toplanması ve 100'lük sisteme dönüştürülmesi şeklinde hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda oluşan puanlamalar ve sorulara verilen yanıtların yüzdeleri Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 4. Finansal bilgi soruları

Sorular	Doğru	Yanlış	Doğru yüzdesi
Bölme işlemi	294	30	0,91
Paranın zaman değeri	240	84	0,74
Faiz soruları ortalaması	225	99	0,69

Sorular incelendiğinde bölme işlemini ölçen soruda en yüksek başarı oranı görülürken faiz hesaplama işlemlerinde başarı oranı diğer sorulara göre daha düşük kalmıştır (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların finansal bilgi seviyesi

Finansal bilgi doğru sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
0	3	0,9
1	14	4,3
2	40	12,3
3	53	16,4
4	113	34,9
5	101	31,2
Toplam	324	100

Sorular bir bütün olarak ele alındığında ve puanlama yapıldığında beş sorunun hepsini doğru yanıtlayan 101 kişi, dördünü doğru yanıtlayan 113 kişi, hiç doğru yanıt veremeyen 3 kişi bulunduğu görülmektedir (Tablo 5). Katılımcılar, %34,9'luk bir oranla dört doğru yanıt vermiştir. Ortalama dikkate alındığında ise finansal bilgi puanının 81,47 olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Katılımcıların finansal tutum seviyeleri

Finansal tutum derecesi	Sıklık	Yüzde (%)
1 – Tamamıyla Katılıyorum	25	7,7
2 – Katılıyorum	26	8,0
3 – Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	83	25,6
4 – Katılmıyorum	97	29,9
5 – Tamamıyla Katılmıyorum	93	28,7
Toplam	324	100

Tablo 6 finansal tutum seviyesi hakkında bilgi vermektedir. Burada bilinmesi gereken önemli nokta şudur ki; finansal tutum hakkındaki sorular negatif yönlüdür. Bir başka deyişle; girişimcinin ifadeye katılma derecesi azaldıkça finansal tutum skoru yükselmektedir. Bu bilgi ışığında Tablo 6'ya göre, ifadelere katılmayan kişi sayısı fazladır. 3, 4 ve 5 seçeneğini işaretleyen katılımcılar sırayla %25,6, %29,9 ve %28,7'lik kesimi oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle; katılımcıların finansal tutum seviyesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Finansal davranış soruları

Sorular	0	1
Satın Alma süreci	%28,4	%71,6
Faturaları zamanında ödeme	%35,2	%64,8
Finansal durumun takibi	%35,8	%64,2
Uzun dönem finansal amaçlar	%38,5	%61,5

Finansal davranış boyutunda sorular tek tek ele alındığında ortaya çıkan sonuç Tablo 7'de verilmiştir. %71'i satın alma sürecinde daha dikkatli ve düşünerek işlemlerini tamamladıklarını dile getirmişlerdir. Fatura zamanına dikkat eden girişimciler toplam girişimcilerin %64,8'ini oluşturmaktadır. %64,2'si ise finansal durumunu yakından takip etmektedir. Uzun dönemli amaç belirleyen girişimciler ise örneklemin %61,5'ini oluşturmaktadır. Girişimcilerin finansal davranış puanlamasına dair bilgi ise Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların finansal davranış seviyeleri

Finansal davranış skoru	Sıklık	Yüzde (%)
0	58	17,9
1	25	7,7
2	35	10,8
3	68	21
4	138	42,6
Toplam	324	100

Tablo 8 incelendiğinde en yüksek puan olan 4 puanı alan 138 kişi olduğu görülmektedir. Bu rakam katılımcıların neredeyse yarısını oluşturmaktadır. 3 puan

alan 68 girişimci bulunmaktadır. 3 ve 4 puan aralığında girişimcilerin gruplandığı görülmektedir. Öte yandan 58 katılımcı bu bölümde 0 puan almıştır.

Tablo 9. Katılımcıların finansal okuryazarlık seviyeleri

Finansal okuryazarlık seviyesi	Sıklık	Yüzde (%)	En düşük	En yüksek
10-20	1	0,3		
20-30	7	2,2		
30-40	20	6,2	13	100
40-50	32	9,9		
50-60	37	11,4		
60-70	49	15,1		
70-80	64	19,8		
80-90	59	18,2		69,84*
90-100	55	17,0		
Toplam	324	100		

* Ortalama

Finansal okuryazarlık skoru 0 puandan 100 puana kadar değer almaktadır. Değerlendirmenin anlaşılır ve kolay olması için değerler 10'ar puan aralıklarla sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma Tablo 9'da verilmiştir. Tabloya göre; finansal okuryazarlık puanı 70 – 80 aralığında olan kişi sayısı diğerlerine göre nispeten yüksektir ve katılımcıların %19,8'ini oluşturmaktadır. 80-90 ve 90-100 puan alan katılımcı sayılarının da sırasıyla 59 ve 55 olduğu görülmektedir. 10-20 puanla en düşük puan aralığını alan kişi sayısı ise 1'dir. Tablo 9 Batı Akdeniz Bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin nispeten yüksek olduğunu göstermektedir.

4.2. Girişimcilerin Finansal Okuryazarlık Seviyesinin Bazı Değişkenlere Göre T - Testi ve Varyans Analizi Sonuçları

Araştırmada girişimcilerin cinsiyetinin, yaşının, eğitim düzeyinin, gelir durumunun, girişimci olarak faaliyet gösterilen yılın ve çalışan sayısının finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırıp farklılaştırdığı yapılan analizler ile belirlenmiştir.

4.3. Girişimcilerin Cinsiyetleri ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Girişimcilerdeki finansal okuryazarlık değerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı T-testi kullanılarak ölçülmüş ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir. Elde

edilen bulgulara göre cinsiyet finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırmaktadır ($p < 0,05$). Bu durumda H1 hipotezi kabul edilmektedir. Ortalamalar incelendiğinde erkek girişimcilerin finansal okuryazarlık düzeyi kadın girişimcilerin finansal okuryazarlık düzeyine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Bağımsız örneklem t-testi sonuçları - cinsiyet

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart sapma	S.D.	T	P
Kadın	119	65,63	18,850	322	-3,094	0,002
Erkek	205	72,28	18,518			

4.4. Girişimcilerin Yaş Grupları ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Finansal okuryazarlığın yaş gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11 ve Tablo 12’de yer almaktadır. Sonuçlar göstermiştir ki; yaş grupları ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu sonuca göre H2 hipotezi kabul edilmektedir. Ortalamalara bakıldığında genel anlamda yaş arttıkça finansal okuryazarlık seviyelerinde bir artış olduğu, 50 yaş ve üzeri grubunda en yüksek seviyelere ulaştığı görülmektedir.

Tablo 11. Yaş grupları – finansal okuryazarlık ortalaması

Yaş grubu	Sıklık	Ortalama	Standart sapma
20 yaş ve altı	10	60,67	13,64
20-30	111	70,56	18,24
31-40	103	66,38	20,33
41-50	70	73,81	18,46
50 yaş üstü	27	76,23	12,35
Toplam	321	70,09	18,73

Tablo 12. Tek yönlü varyans analizi tablosu – yaş grubu

Varyans kaynağı	İstatistik	P
Welch	4,219	0,005

Farklılıkların hangi yaş grupları üzerinde olduğunu anlamak amacıyla Tamhane testi yapılmıştır. Tablo 13’den de anlaşılacağı üzere, 31-40 yaş

aralığındaki girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile 50 yaş ve üstündeki girişimcilerin seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur.

Tablo 13. Tamhane testi – yaş grupları

Yaş grupları (I)	Yaş grupları (J)	Ortalama farkı (I-J)	Standart sapma	P
20 yaş ve altı	20-30	-9,88889	4,64663	,429
	31-40	-5,70874	4,75467	,944
	4,00	-13,14286	4,84372	,154
	5,00	-15,56790	4,92340	,063
20-30	20 yaş ve altı	9,88889	4,64663	,429
	31-40	4,18015	2,64820	,709
	41-50	-3,25397	2,80493	,942
	50 yaş üstü	-5,67901	2,94039	,452
31-40	20 yaş ve altı	5,70874	4,75467	,944
	20-30	-4,18015	2,64820	,709
	41-50	-7,43412	2,98050	,128
	50 yaş üstü	-9,85916*	3,10832	,023
41-50	20 yaş ve altı	13,14286	4,84372	,154
	20-30	3,25397	2,80493	,942
	31-40	7,43412	2,98050	,128
	50 yaş üstü	-2,42504	3,24289	,998
50 yaş üstü	20 yaş ve altı	15,56790	4,92340	,063
	20-30	5,67901	2,94039	,452
	31-40	9,85916*	3,10832	,023
	41-50	2,42504	3,24289	,998

4.5. Girişimcilerin Eğitim Düzeyi ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Finansal okuryazarlığın eğitim düzeyine göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 14 ve Tablo 15'te yer almaktadır. Sonuçlara göre, eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Yani, H_3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 14. Eğitim düzeyi - finansal okuryazarlık ortalaması

Eğitim düzeyi	Sıklık	Ortalama	Standart sapma
İlköğretim	41	61,99	19,22
Ortaöğretim	155	71,15	17,96
Üniversite	114	71,29	18,80
Lisansüstü	14	66,43	24,18
Toplam	324	69,84	18,88

Tablo 15. Tek yönlü varyans analizi tablosu - eğitim düzeyi

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Standart sapma	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	3193,001	3	1064,334	3,041	,029
Grup içi	112014,886	320	350,047		
Toplam	115207,888	323			

Farklılıkların hangi eğitim düzeylerinden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Bonferroni testi yapılmıştır. Tablo 16'dan da anlaşılacağı üzere, ortaöğretim, lisans ve lisansüstü mezunu girişimciler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak ilköğretim mezunları ile ortaöğretim ve lisans mezunları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16. Bonferroni testi - eğitim düzeyi

Eğitim düzeyi (I)	Eğitim düzeyi (J)	Ortalama farkı (I-J)	Standart sapma	P
<i>İlköğretim</i>	Ortaöğretim	-9,15867*	3,28574	,034
	Lisans	-9,29468*	3,40710	,040
	Lisansüstü	-4,43670	5,79146	1,000
<i>Ortaöğretim</i>	İlköğretim	9,15867*	3,28574	,034
	Lisans	-,13601	2,30845	1,000
	Lisansüstü	4,72197	5,22127	1,000
<i>Lisans</i>	İlköğretim	9,29468*	3,40710	,040
	Ortaöğretim	,13601	2,30845	1,000
	Lisansüstü	4,85798	5,29848	1,000
<i>Lisansüstü</i>	İlköğretim	4,43670	5,79146	1,000
	Ortaöğretim	-4,72197	5,22127	1,000
	Lisans	-4,85798	5,29848	1,000

4.6. Girişimcilerin Gelir Düzeyi ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Finansal okuryazarlık ile girişimcilerin gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiş ve analiz sonuçlarına dair istatistiki bilgiler Tablo 17 ve Tablo 18’de verilmiştir. Tablo 18 incelendiğinde aylık gelir ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$). Bu sonuca göre H4 hipotezi kabul edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde 20.000 TL kazanca kadar gelir arttıkça finansal okuryazarlık seviyesinin de arttığı; gelir düzeyi 20.000 TL’yi geçtiğinde ise finansal okuryazarlık seviyesinin düştüğü görülmüştür. İşletmenin geçen zaman içerisinde büyümesiyle birlikte dış kaynak kullanımı, uzman istihdamı gibi nedenlerle finansal konularla olan ilişkisini zayıflattığı ve finansal okuryazarlık seviyesinin de azaldığı tahmin edilmektedir.

Tablo 17. Gelir durumu - finansal okuryazarlık ortalaması

Gelir durumu	Sıklık	Ortalama	Standart sapma
5.000 TL altı	250	68,56	19,12
5.000 TL – 10.000 TL	50	75,90	15,28
10.001 TL – 20.000 TL	10	81,83	17,47
20.000 TL üstü	14	62,38	20,67
Toplam	324	69,83	18,88

Tablo 18. Tek yönlü varyans analizi tablosu - gelir durumu

	İstatistik	P
Welch	4,820	0,008

Farklılıkların hangi değişkenler arasında olduğunu saptamak amacıyla Tamhane testi kullanılmıştır. Tablo 19’dan da anlaşılacağı üzere, 5.000 TL altı aylık kazancı olan girişimciler ile 5.001 TL – 10.000 TL arasında aylık gelir alan girişimciler arasında finansal okuryazarlık düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık mevcuttur.

Tablo 19. Tamhane testi - gelir durumu

Gelir durumu (I)	Gelir durumu (J)	Ortalama farkı (I-J)	Standart sapma	P
5.000 TL altı	5.000 TL – 10.000 TL	-7,34000*	2,47571	,023
	10.001 TL – 20.000 TL	-13,27333	5,65540	,223
	20.000 TL üstü	6,17905	5,65494	,875
5.000 TL – 10.000 TL	5.000 TL altı	7,34000*	2,47571	,023
	10.001 TL – 20.000 TL	-5,93333	5,93201	,915
	20.000 TL üstü	13,51905	5,93156	,196
10.001 TL – 20.000 TL	5.000 TL altı	13,27333	5,65540	,223
	5.000 TL – 10.000 TL	5,93333	5,93201	,915
	20.000 TL üstü	19,45238	7,81268	,120
20.000 TL üstü	5.000 TL altı	-6,17905	5,65494	,875
	5.000 TL – 10.000 TL	-13,51905	5,93156	,196
	10.001 TL – 20.000 TL	-19,45238	7,81268	,120

4.7. Girişimcilerin Girişimci Olarak Faaliyet Gösterdikleri Yıl Sayısı ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Girişimcilerdeki finansal okuryazarlık düzeyinin girişimci olarak faaliyette bulunulan yıla göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla T-Testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 20’de sunulmuştur. Tablo 20 incelendiğinde p değerinin 0,05’ten küçük olması sebebiyle H5 hipotezinin kabul edildiği görülmektedir. Yani; girişimci olarak faaliyette bulunulan yıl ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Ortalamalar dikkate alındığında ise 1 yıldan daha uzun süredir girişimci olan kişilerin daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 20. Bağımsız örneklem t-testi sonuçları - girişimci yılı

Girişimci yılı	N	Ortalama	Standart sapma	S.D.	T	P
1 yıldan az	132	65,42	19,84	321	-3,521	0,000
1 yıldan fazla	191	72,82	17,64			

4.8. Girişimcilerin Yanında Çalışan Kişi Sayısı ile Finansal Okuryazarlık Seviyesi

Finansal okuryazarlık seviyesi ile girişimcinin yanında çalışan kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışan sayısı firmanın bünyesine dair bir gösterge olması dolayısıyla çalışma için önemli bir değişkendir. Analiz sonuçlarına dair istatistiki bilgiler Tablo 21 ve Tablo 22’de yer almaktadır. Tablo 22 incelendiğinde H6 hipotezinin red edildiği görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 21. Çalışan sayısı - finansal okuryazarlık ortalaması

Çalışan Sayısı	Sıklık	Ortalama	Standart sapma
Sadece kendim	139	68,25	18,811
1-10	115	71,86	18,362
11-50	26	70,20	19,71
51-250	20	69,67	20,12
251 ve üstü	24	68,54	20,807
Toplam	323	69,79	18,90

Tablo 22. Tek yönlü varyans analizi tablosu - çalışan sayısı

Varyans kaynağı	Kareler toplamı	S.D.	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	862,232	4	215,558	0,600	,663
Grup içi	114162,897	318	359,003		
Toplam	115025,129	322			

5. Sonuç ve Tartışma

Çalışmada Batı Akdeniz bölgesinde faaliyet gösteren girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi ve bazı demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırıp farklılaştırmadığının tespiti amaçlanmıştır. Antalya, Burdur ve Isparta illerinde faaliyette bulunan 324 girişimciden elde edilen verilerin sonuçlarına göre; girişimcilerin neredeyse yarısı (%41) finansal okuryazarlık seviyelerinin orta derecede olduğunu belirtmiştir. Finansal okuryazarlık ölçeği sonuçlarına göre ise girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyeleri nispeten yüksektir. Analiz sonuçlarına göre finansal okuryazarlık seviyesi ortalaması 69,84

iken katılımcıların yarısından çoğu 70 – 100 puan aralığında bulunmaktadır. Dolayısıyla girişimcilerin düşündüklerinden daha yüksek skorları mevcuttur. Finansal okuryazarlık seviyesinin daha düşük olarak algılanmasının altında yatan neden ise finansal okuryazarlık temel düzeyde finans bilgisini yeterli görürken girişimcilerin günlük yaşamda daha karmaşık işlemler ile karşı karşıya kalmaları olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda girişimciler tarafından finansal okuryazar sayılabilmek için daha kompleks bilgiye ihtiyaç olduğu algısının ortaya çıktığı yorumu yapılmaktadır.

Finansal okuryazarlık seviyesi daha detaylı incelendiğinde finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış seviyeleri bileşenleri görülmektedir. Çalışmada, bu seviyeler de dikkate alınmıştır. Finansal bilgi seviyesi incelendiğinde katılımcıların bilgi seviyesinin yüksek olduğu söylenebilir. Beş sorudan oluşan sete dört ve beş doğru cevap veren girişimci oranı %60'dan fazla ve finansal bilgi seviyesi ortalaması 74,69'dur. En fazla doğrunun bölme işlemi sorusunda olduğu görülmektedir. Bölme işlemi sorusu skalanın en temel sorusu olması sebebiyle doğru cevap veren kişi sayısının fazla olması beklenen bir sonuçtur. En az doğru yanıt ise faiz sorularına gelmiş olup doğru yanıt oranı yine de yüksektir (%69). Finansal tutum seviyesi ise finansal bilgi seviyesine göre nispeten düşüktür. 100'lük sisteme göre finansal tutum puanı 67'dir.

Finansal davranış sorularında satın alma süreci, faturaları zamanında ödeme, finansal durumun takibi ve uzun dönem finansal amaçlar konuları üzerinde durulmuştur. Girişimcilerin satın alma sürecini titizlikle yürüttüğü görülürken uzun dönem finansal amaçlar belirleme ve bu amaçlara uyma konusunda zayıf oldukları saptanmıştır. Toplam finansal davranış puanları dikkate alındığında görülmektedir ki; finansal davranış puanı 100 üzerinden 65,66 puana karşılık gelmektedir.

Bu rakamlar hem OECD'nin dört farklı kıtadan Türkiye'nin içinde bulunmadığı 14 farklı ülkeyi ele alarak yapmış olduğu çalışmayla karşılaştırıldığında hem de Türk Ekonomi Bankasının Türkiye'yi ele alan Finansal Okuryazarlık Endeksi çalışmasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. OECD'nin çalışmasına göre 14 ülkenin finansal bilgi puanı ortalaması %51, finansal davranış puanı ortalaması %51 ve finansal tutum puanı ortalaması %53'tür (Atkinson ve Messy, 2012: 6-12). Türk Ekonomi Bankasının Finansal Okuryazarlık Endeksi çalışmasına göre Türkiye'nin puanı %59,9'dur (Fettahoğlu, 2015: 102). Bu çalışmada puanların daha yüksek olması ise oldukça doğal ve beklenen bir sonuçtur. OECD'nin ve Türk Ekonomi

Bankasının yapmış olduğu çalışmada hane halkı ele alınmıştır fakat bu çalışmada daha spesifik ve finansal işlemlerle daha iç içe olan bir örneklem seçilmiştir.

Araştırma kapsamında ayrıca finansal okuryazarlık seviyesinin cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyine, gelir durumuna, girişimci olarak faaliyet gösterdiği yıla ve girişiminde çalışan sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre finansal okuryazarlığın cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç erkeklerin kadınlara göre daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduğu sonucuna ulaşan Lusardi ve Mitchell'in, (2007; 2008; 2006; 2011) Van Rooji vd.'nin (2011), Markovich ve DeVaney'in (1997), Chen ve Volpe'un (1998), Lusardi vd. (2010: 367) araştırmalarıyla paralellik göstermektedir.

Girişimcilerin yaşı ile finansal okuryazarlık arasındaki farklılaşma durumu incelendiğinde hipotezin kabul edildiği ve anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Bu bakımdan Lusardi ve Mitchell (2007 :10; 2011) ile Chen ve Volpe'un (1998) anlamlı bir şekilde yaş büyüdükçe finansal okuryazarlık seviyesi artar bulgusuyla benzeşmektedir. Ayrıca Van Rooji vd.'nin (2011: 456) çalışması sonucu oluşturduğu finansal okuryazarlık seviyesi yaşlandıkça öğrenilebilir ve hatta davranışa geçirilebilir savını da doğrulamaktadır.

Müfredat dersleri ve araştırmaya, öğrenmeye yönelik olumlu bir tutum geliştireceği düşüncesi ile eğitim düzeyinin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde farklılık oluşturabileceği düşünülmüş ve araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre, eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık seviyesinin de yükseldiği görülmektedir. Bu bulgu eğitimli bireylerin finansal okuryazarlık seviyesi eğitim seviyesi düşük bireylere göre daha yüksektir hipotezini kabul eden Al-Tamimi ve Bin Kalli (2009: 503), Lusardi ve Mitchell (2007: 19), Campbell (2006: 1590) ve Jorgensen'in (2007: 40) çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Girişimcilerin gelir durumları ve finansal okuryazarlık seviyeleri incelendiğinde aralarında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Ortalamalara göre 10.001 TL-20.000 TL gelire sahip girişimciler en yüksek okuryazarlık düzeyine sahipken öncesinde ve sonrasında okuryazarlık seviyesinde kademeli olarak düşüş olduğu görülmektedir. Sonuçlar, gelirin artmasıyla anlamlı bir şekilde finansal okuryazarlık seviyesinin de artacağı sonucuna ulaşan Al-Tamimi ve Bin Kalli (2009:

503)'nin çalışmasıyla kısmen benzerlik göstermektedir. 20.000 TL'nin üstünde finansal okuryazarlık seviyesinin düşmesinin arkasında ise gelirin artmasıyla tercih edilmeye başlanan dış kaynak kullanımı veya uzmanların istihdamı olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri ile ilgilendikleri sürenin de finansal okuryazarlık seviyesini farklılaştırabileceği tahmin edilmiştir. Belirsiz ve riskli bir ortamda edinilen tecrübelerden dolayı girişimcilerin kendilerini geliştirebilme imkanı bulabilecekleri düşünülmektedir. Yapılan analizler sonucunda ise girişimcilerin faaliyet gösterdiği yıl miktarının finansal okuryazarlık düzeyini anlamlı bir şekilde farklılaştırdığı görülmüştür. Ortalamalar dikkate alındığında anlaşılmaktadır ki finansal bilgi düzeyi 1 yıldan daha az süredir girişimcilikle uğraşan kişilerde daha düşük iken girişimcilik tecrübesi bulunan kişilerde daha yüksektir. Bu durumun nedeni olarak ise girişimcilerin ilk yıllarında ticari işlemler ile birlikte finansal farkındalık seviyelerinin arttığı ve bu doğrultuda finansal bilgi düzeylerinin arttığı görülmektedir.

Çalışan sayısı da girişimcilerin sahip olduğu firmaların büyüklüğü hakkında bilgi vermesi açısından çalışma için önemli değişkenlerden biri olarak düşünülmüştür. Yapılan analiz sonucunda ise çalışan sayısının okuryazarlık seviyesi üzerinde bulunamamıştır. Bu sonuç finansal okuryazarlık seviyesinin boyutlarından olan finansal davranış ile çalışan sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulan Kaya (2015: 180) ile ayrılmaktadır.

Sonuç olarak, girişimcilerin finansal okuryazarlık konusunda nispeten iyi olduğu görülürken iyi puan alan girişimcilerin yanında 13 puan gibi oldukça düşük puan alan girişimciler de tespit edilmiştir. Düşük skorların artması üzerine bazı eğitimlerin verilmesi, girişimcilere dijital ortamda kendilerini test edebilecekleri sanal para, ticari ve finansal ürünleri kullanma fırsatı sunan simülasyonlarda denemelerin teşvik edilmesi girişimcilerin başarısı üzerinde rol oynayacağı düşünülmektedir. Politikalarda finansal ürün kullanımı üzerine yapılacak çalışmalar yerinde olacaktır. Ayrıca araştırmacılar tarafından Türkiye'deki girişimcilerin durumunun tespiti, zayıf bulunan konuların nedenleri ve çözümüne ilişkin nitel çalışmalar ve girişimciler için finansal okuryazarlık ölçeğinin oluşturulması literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Al-Tamimi, H.A.H., Bin Kalli, A.A. (2009), "Financial Literacy and Investment Decisions of UAE Investors", *The Journal of Risk Finance*, 10(5), 500-516.

Altıntaş, K. M. (2009), "Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitim Modeli", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 151-176.

Atkinson, A., Messy, F. A. (2012), *Measuring Financial Literacy: Results of OECD/ International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No.15.

Bay, C., Catusus, B., Johed, G. (2014), "Situating Financial Literacy", *Critical Perspectives on Accounting*, 25, 36-45.

Brenkert, G. G. (2009), "Innovation, Rule Breaking and The Ethics of Entrepreneurship", *Journal of Business Venturing*, 24(5), 448-464.

Büber, R. (2011), *Girişimcilik Açısından Kültür ve Kişilik Özelliklerinin Analizi: Ostim Organize Sanayi Bölgesi'nde Bir Alan Araştırması*. Dumlupınar Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Campbell, J. (2006), "Household Finance." *Journal of Finance*. 61, 1553-1604.

Chen, H., Volpe, R. P. (1998), "An analysis of personal financial literacy among college students", *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.

Çelik, A., Akgemci, T., Şimşek, M. Ş. (2013), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011), *Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Dağdelen, T. (2017), *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama*, Adnan Menderes Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın

Davies, E., Lea, S. E. G. (1995), "Student Attitudes to Student Debt" *Journal of Economic Psychology*, 16, (663-679).

Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. Sönmez, A. (2014), "Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-126.

Fettahoğlu, S. (2015), "Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli'nde Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67(3), 101-116.

Gökmen, H. (2012), *Finansal Okuryazarlık*. 1. Baskı, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

- Gökmen, H. (2012), Finansal Okuryazarlık. 1. Baskı, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe – Yöntem– Analiz, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Huston, S. J. (2010), "Measuring Financial Literacy", The Journal of Consumer Affairs, 44(2), 296-316.
- İçke, B. T. (2017). Finansal Okuryazarlık: Finansın Dilinden Anlıyor muyuz? Beta, İstanbul
- İrmiş, A., Durak, İ., Özdemir, L. (2010), Girişimcilik Kültürü: Anadolu Girişimciliğinden Örnekler. Ekin Basın Yayın Dağıtım: Bursa
- Jariwala, H., Sharma, M., (2011), Financial Literacy: A Call for an Attention. Conference on Inclusive & Sustainable Growth Role of Industry, Government and Society Conference Proceedings.
- Jorgensen, B. L. (2007), Financial Literacy of College Students: Parental and Peer Influences. Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Blacksburg, Virginia. https://vtechworks.lib.vt.edu/bitstream/handle/10919/35407/Thesis_BJ2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kalaycı, Ş. (2005), Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. (2015), Kobi Yöneticilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenebilmesine Yönelik Bir Araştırma: İzmir İli Örneği. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Kinay, H. F. (2006), Girişimcilik, Kalkınma ve Rekabet İlişkisi Kütahya'da Kobilerin Girişimcilik Profil, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmayan Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Kutukuz, D., Özden, C. (2018), Kadın girişimciliği ve finansal okuryazarlığın kadın girişimciler üzerindeki etkisi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(8),349-365
- Lachance, M. J., Choquette-Bernier, N. (2004), "College Students' Consumer Competence: A Qualitative Exploration", International Journal of Consumer Studies, 28, (433-442).
- Lee, J., Hsieh, C. (2010), "A Research in Relating Entrepreneurship, Marketing Capability, Innovative Capability and Sustained Competitive Advantage", Journal of Business-Economics Research, 8(9), 109- 119.
- Lusardi, A. (2008), Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice? (No. w14084). National Bureau of Economic Research.

Lusardi, A., Mitchell, O. (2006), Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing, Pension Research Council Working Paper 1, The Wharton School.

Lusardi, A., Mitchell, O. S. (2007), "Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth", Journal of Monetary Economics, 54(1), 205-224.

Lusardi, A., Mitchell, O. S., Curto, V. (2010), "Financial Literacy among the Young". The Journal of Consumer Affairs, 44(29), 358- 380.

Lusardi, A., Mitchell, S. O. (2011), Financial Literacy Around the World: An Overview, Working Paper 17107.

Lusardi, A, Olivia M. (2008), "Planning and Financial Literacy. How Do Women Fare?" American Economic Review, 98(2), 413-417.

Mandell, L. (2006), Financial Literacy: If It's So Important, Why Isn't It Improving?, Networks Financial Institute Indiana State University.

Markovich, C. A., DeVaney, S. A. (1997), "College Seniors' Personal Finance Knowledge and Practices", Journal of Family and Consumer Sciences, 21-28.

Mason, C., Wilson, R. (2000), Conceptualizing Financial Literacy. Research Series Paper 2000:7. Business School, Loughborough University, London.

OECD. (2015), 2015 Oecd/Infe Toolkit For Measuring Financial Literacy And Financial Inclusion. https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/2015_OECD_INFE_Toolkit_Measuring_Financial_Literacy.pdf

Schagen, S., Lines, A. (1996), "Financial Literacy In Adult Life. National Foundation For Educational Research", The National Foundation for Educational Research. ISBN 0 7005 1424 4.

Seyrek, İ. H., Gül, M. (2017), "Finansal Okuryazarlık ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 15(2), 103-118.

Sezgin K. (2014). Girişimcilik ve Gıda Sektöründe Yeni Kurulan Bir Girişimcilik Örneği. Haliç Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Sezici, E., Çelikkol, M. M. (2016), "Girişimcilik Tutumu ve Finansal Okuryazarlığın Girişimcilik Eğilimi ile Arasındaki İlişkide Algılanan Sosyal Desteğin Aracılık Etkisi" Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı,436- 419.

SPK (2012). *Türkiye Finansal Yeterlilik Araştırması Sonuç Raporu*, <http://www.spk.gov.tr/Duyuru/Dosya/20121116/0>

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013), *Using Multivariate Statistics*, 6. baskı, Boston: Pearson.

Thurik, R., Wennekers, S. (2004), "Entrepreneurship, Small Business And Economic Growth", *Journal Of Small Business And Enterprise Development*, 11(1), 140-149.

Titiz, T. (1996), *Girişimcilik*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Van Rooij, M., Lusardi, A., Alessie, R. (2011), "Financial Literacy And Stock Market Participation". *Journal of Financial Economics*, 101(2), 449-472.

Widdowson, D., Hailwood, K. (2007), "Financial Literacy and Its Role in Promoting a Sound Financial System". *Reserve Bank of New Zealand Bulletin*, 70(2).